

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ВАСИЛЬЦОВА СВІТЛАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 330.341.1

ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПОРТФЕЛЯ РЕАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНО-
ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ НА ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Спеціальність 08.00.04 - економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Роботу виконано на кафедрі економіки та маркетингу Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор,
Заслужений працівник освіти України
Яковлєв Анатолій Іванович,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
завідувач кафедри економіки та маркетингу

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, доцент
Кукоба Володимир Павлович,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет»,
професор кафедри економіки підприємства

кандидат економічних наук, доцент
Полозова Тетяна Василівна,
Харківський національний університет радіоелектроніки,
доцент кафедри економічної кібернетики та управління
економічною безпекою

Захист відбудеться "07" листопада 2012 р. о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.050.02 в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, Харків, вул. Фрунзе, 21, корпус У1, ауд. 1001.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, м. Харків, вул. Фрунзе, 21.

Автореферат розісланий « » жовтня 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Я. А. Максименко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні тенденції розвитку світової економіки свідчать про швидкий розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності. На його темпи суттєво впливає визначення оптимального складу портфелів інноваційно-інвестиційних проектів. У зв'язку з цим виникає потреба в удосконаленні існуючих та розробці нових методичних підходів до формування портфеля інноваційно-інвестиційних проектів з подальшим їх оцінюванням та визначенням соціально-економічного ефекту, який отримає кожен з його учасників (підприємство-інноватор, автори наукової ідеї, держава, споживачі та інші), та утримання його у зоні прибутковості.

Проблема формування та оцінювання портфеля інноваційно-інвестиційних проектів завжди знаходилася у центрі уваги провідних фахівців, зокрема, таких як Г. Арчібальд, Ю.М. Бажал, В. Беренс, Ю.В. Богатін, І. А. Бланк, М. Бромвич, С.Д. Бушуєв, В. М. Глазунов, Ф. Друкер, П.Н. Завлін, В.А. Заренков, Ф. Кліффорд, С.В. Козаченко, І. О. Кожухар, В.П. Кукоба, Г. М. Марковіц, І. М. Мірошник, П. П. Микитюк, В.А. Первушин, А.А. Пересада, Д. Пінто, О.С. Попович, Т.В. Полозова, В. П. Савчук, Б. Твісс, В.А. Товб, М. І.Туган-Барановський, Л. І. Федулова, П. М. Хавранек, Я. Хонко, В.Д. Шапіро, У. Шарп, Й. Шумпетер, І. М. Щукін, А. І. Яковлев та ін. Однак у цих роботах переважно розглядаються принципи формування портфелів фінансових інструментів. У той же час інноваційний розвиток потребує приділення уваги також методам формування та оцінювання розробки портфеля реальних інноваційно-інвестиційних проектів, що обумовило вибір теми дослідження, визначило його мету та задачі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано у рамках науково-дослідних робіт кафедри економіки та маркетингу НТУ "ХПІ" за планом фундаментальних НДР МОН України: "Розвиток теорії і методів вибору напрямків інновацій" (2006–2008 рр. ДР № 0106U001471); «Розвиток теорії і методології інноваційного напрямку економіки знань» (2009–2011 рр. ДР № 0109 U002380), де здобувачем було удосконалено існуючі положення з прогнозування вибору напрямків інноваційних розробок.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є удосконалення теоретичних та методичних підходів щодо формування та оцінювання портфеля інноваційно-інвестиційних проектів з урахуванням ймовірнісного характеру їх розробки і настання можливих ризиків на підприємствах переробної промисловості.

Для досягнення зазначеної мети поставлені такі задачі:

- визначити термінологічну базу інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва у переробних виробництвах;
- виявити основні відмінності портфеля реальних інноваційно-інвестиційних проектів (ПРІП) на базі їх порівняння з іншими видами портфелів, у т.ч. на фармацевтичних підприємствах;
- уточнити відповідну дефініцію «ризик науково-дослідної діяльності» (ризик НДД) та розробити інструменти, придатні для вимірювання та

обчислення дискретних ризиків при формуванні інноваційно-інвестиційних портфелів;

- сформулювати принципи та критерії, на яких формується інноваційно-інвестиційний портфель проектів;
- розробити інструментарій, який сприятиме здійсненню процесів формування ефективного портфеля інноваційно-інвестиційних проектів;
- побудувати схему, яка відобразатиме етапи підготовки, моделювання та опису формування й оцінювання портфеля інноваційно-інвестиційних проектів;
- оцінити соціально-економічний вплив запропонованого типу портфеля проектів на кінцеві показники діяльності компанії-інноватора, а також визначити засади його утримання у зоні його економічної ефективності.

Об'єктом дослідження є процес формування та оцінювання портфеля інноваційно-інвестиційних проектів на переробних підприємствах.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування та оцінювання портфеля інноваційно-інвестиційних проектів на переробних підприємствах на прикладі фармації.

Методи дослідження. Теоретичну і методичну основу дослідження становлять фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові праці провідних вчених з питань інвестиційно-інноваційного процесу. При виконанні дисертаційного дослідження використано методи: аналітичний, теоретичного узагальнення, порівняння – для дослідження термінологічної бази та виявлення основних відмінностей ПРПП; сценарний, аналітичний, порівняльний – для уточнення дефініції «ризик НДД» і розробки інструменту для вимірювання та обчислення дискретних ризиків; метод системного аналізу та угруповання – для формулювання принципів формування ПРПП, критеріїв, яким має відповідати проект, що претендує на включення до його складу, та укладення принципової схеми формування оптимального складу ПРПП; системного підходу, аналізу та синтезу, експертних оцінок, сценаріїв, математико-статистичні, Монте-Карло, лінійного програмування – для побудови методичного інструментарію формування інноваційно-інвестиційного портфеля; функціонально-вартісного аналізу, аналітичний, вимірювальний, експертних оцінок – для визначення загальноекономічного впливу портфеля проектів на кінцеві результати роботи суб'єктів підприємництва, засад його утримання у зоні економічної ефективності, а також оцінювання його впливу на кінцеві показники діяльності компанії-інноватора.

Інформаційною базою дисертаційного дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали наукових та науково-практичних конференцій, статистична інформація, нормативно-правові акти України та міжнародні матеріали з практики проведення портфельного проектування, чисельні дані та форми подання пропозицій інноваційно-інвестиційних проектів, документи та проектні пропозиції, облікова інформація та фінансова звітність фармацевтичних компаній, а також власні дослідження дисертанта і результати їх обробки.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у такому:

удосконалено:

– визначення засобів фінансових розрахунків портфеля реальних інноваційно-інвестиційних проектів на основі запропонованого інтегруючого чинника, що дозволяє більш достовірно, у порівнянні з існуючими методами, оцінювати ресурсну базу для його реалізації;

– методичні засади формування та оцінювання портфеля проектів, що формуються на основі запропонованих принципів та критеріїв, які, у порівнянні з існуючими, надають можливість більш достовірно проводити аналіз економічних показників розглядуваних проектів на різних стадіях їх виконання;

дістало подальший розвиток:

– економічний зміст понять «інновація», «інноваційна діяльність», «портфель реальних інноваційно-інвестиційних проектів», які, на відміну від існуючих, більш аргументовано дозволяють відображати характерні особливості конкретних видів проектів;

– методичний підхід щодо оцінювання ПРПП підприємства, який сприяє його утриманню у зоні ефективності, і, на відміну від існуючих, заснований на інтеграції витратного (функціонально-вартісного аналізу) та монетарного підходів, що надає можливість більш зважено та вчасно здійснювати його модифікації;

– визначення економічної конфігурації портфеля реальних інноваційно-інвестиційних проектів у системі координат «прибутки – втрати (від настання ризику)» для формування трикомпонентної моделі, яка на відміну від існуючих, базується на принципах системності, динамічності, комплексності та сприяє визначенню складу ефективного портфеля реальних інноваційно-інвестиційних проектів, яким притаманні неперервні ризики та дискретний ризик науково-дослідної діяльності;

– методичні засади контролю стану портфеля проектів, що знаходяться у стадії розробки з урахуванням факторів ризику та уточненням змісту поняття «ризик науково-дослідної діяльності», які, на відміну від існуючих, дають можливість більш системно проводити ідентифікацію, обчислення та управління дискретними ризиками, сприяючи прибутковості портфеля проектів;

– методичний підхід до комерціалізації інноваційних проектів, який пов'язаний з оцінкою передбачуваного майбутнього доходу від їх реалізації та, на відміну від існуючих, більш докладно розглядає типи комерціалізації інновацій із зазначенням їх переваг та недоліків, що сприятиме зростанню економічного ефекту від реалізації портфеля проектів.

Практичне значення одержаних результатів. Запропоновані у дослідженні розробки є методичним (принципи, класифікації тощо) і практичним інструментарієм (трикомпонентна модель), призначеним для поліпшення роботи підприємств та установ, що працюють в сучасних умовах при імовірнісному характері економічних процесів. Запропоновані методичні розробки націлені на зменшення витрат та підвищення якості

процесу формування інноваційно-інвестиційних портфелів для розбудови науково-виробничого потенціалу підприємства.

Результати дисертаційного дослідження знайшли своє впровадження на ТОВ «Промгідропривід» (м. Харків), ТОВ «Фортуна» (м. Харків), ПП «Іфіка» (м. Обухів). Окремі положення дисертації використовуються у навчальному процесі кафедри економіки та маркетингу НТУ «ХПІ» при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Управління витратами», «Стратегічне планування», «Проектний аналіз» та «Управління проектами».

Особистий внесок здобувача. Наукові та практичні результати, що містяться в роботі, отримані самостійно. Серед них запропонований підхід до розрахунку дискретних ризиків; трикомпонентна модель, яка сприяє створенню ефективного портфеля реальних інноваційно-інвестиційних проектів підприємства в системі координат "прибуток – ризик" та методичний підхід утримання портфелю у зоні прибутковості на основі інтеграції витратного та монетарного підходів.

Конкретний внесок здобувача у спільних наукових роботах наведено у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження пройшли апробацію на: XII Міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (Харків, 2004 р., 2012 р.); X Міжнародній науковій конференції «Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту: теорія, методологія та організація» (Київ, 2012 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Перспективи управлінської діяльності суб'єктів господарювання» (Черкаси, 2012 р.); науково-практичній Інтернет - конференції «Інноваційна і інвестиційна політика України: сучасний стан та можливості її активізації» (Севастополь, 2012 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 11 праць, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 257 сторінок друкованого тексту, серед них 30 таблиця за текстом та 13 таблиць на 18 окремих сторінках, 12 рисунків за текстом та 6 рисунків на 6 окремих сторінках, списку використаних джерел із 133 найменувань на 13 сторінках, 11 додатків на 47 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано мету, задачі, предмет та об'єкт дослідження, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів і запропонованих рекомендацій, наведено дані щодо апробації одержаних результатів та їх опублікування.

Перший розділ – «**Сутність інноваційно-інвестиційної діяльності та її стан в Україні**» – присвячено вирішенню питань, пов'язаних з визначенням понять "інновації", "інноваційна діяльність", "портфель реальних інноваційно-

інвестиційних проектів"; аналізу відмінностей портфеля реальних інноваційно-інвестиційних проектів за такими показниками, як: невизначеність портфеля проектів, можливість контролю ризиків, оцінка ринку, можливість проектів портфеля бути реалізованими, необхідність контролю джерел фінансування, можливість оцінки ефекту та оптимізації портфеля, диверсифікація та управління ПРПП на прикладі фармацевтичних підприємств.

Удосконалено трактування понять «інновація», яка є кінцевим результатом науково-дослідної діяльності, реалізованим у формі продукту, який має споживчу новизну – абсолютну або таку, що її можна виразити у еквівалентах корисності, більшої ніж аналоги, що задовольняють існуючі потреби суспільства; "інноваційної діяльності" як втілення нововведень – комплекс заходів, що проводяться з метою ініціювання, планування й реалізації інновацій та «портфеля реальних інноваційно-інвестиційних проектів» як сукупності інноваційно-інвестиційних проектів, відібраних (створених) та реалізованих особою (юридичною, фізичною), яка має централізоване управління та прагне довгострокового розвитку бізнесу або досягнення інших соціально-економічних ефектів шляхом втілення новацій.

Сутність інноваційно-інвестиційної діяльності на підприємствах можливо висловити так: інноваційна активність як державна ідеологія – для керівників держави; інновації, втілені у виробничий процес підприємства, – як гарантія зростання та безпеки бізнесу – для підприємців; втілення наукової ідеї та реалізації – як сенс існування наукових інституцій та науковців.

У процесі аналізу проектів стає очевидним, що інноваційно-інвестиційні проекти, відрізняються такими параметрами:

- збільшеними витратами на НДДКР, частка яких у загальній сумі інвестування є індивідуальною для кожного проекту і важко піддається прогнозуванню;
- наявністю специфічного ризику НДД, який має велику вагу при реалізації інноваційно-інвестиційних проектів.

Аналіз інноваційної діяльності підприємств-інноваторів дозволив встановити основні причини, що зумовлюють повільні темпи розвитку науково-дослідної діяльності у переробній промисловості України. До них, у першу чергу, відносяться:

- нестача фінансових ресурсів і недостатня матеріально-технічна база підприємств, які займаються науковими дослідженнями;
- зниження кількості наукового персоналу, в тому числі висококваліфікованого;
- недостатня методична обґрунтованість формування портфелів реальних інноваційно-інвестиційних проектів.

Один із важливих аспектів інноваційної діяльності – це фінансування інноваційно-інвестиційних проектів. Аналіз динаміки реальних джерел фінансування інноваційної діяльності переробної промисловості свідчить, що основне джерело фінансування ПРПП – власні кошти підприємства, які у 2008 році склали 7264 млн грн, 2009 – 5169,4 млн грн, 2010 – 4775,2 млн грн. На другому місці, знаходяться кошти іноземних інвесторів, обсяг яких

збільшився з 2008 року до 2010 року у 4,8 разів. Цей факт свідчить про привабливість інноваційної діяльності вітчизняних підприємств та подальші перспективи її розвитку.

Аналізуючи галузі переробної промисловості за обсягом фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності за 2010-2011 роки можна стверджувати, що хімічна та нафтохімічна промисловість, у складі якої знаходиться фармація, є одним із лідерів за обсягом фінансування інновацій в 2011 році у розмірі 2700,6 млн грн. Цей факт обумовлює вибір фармацевтичної галузі для подальшого дослідження за економічними темпами розвитку.

Розглядаючи особливості наукового та виробничого потенціалу лідерів фармацевтичної галузі («Дарниця» (м. Київ), «Фармак» (м. Київ), «Борщагівський ХФЗ» (м. Київ), «Київський вітамінний завод» (м. Київ), корпорація «Артеріум» (м. Львів, м. Київ), можливо стверджувати, що підприємства-інноватори є схожими за розглянутими показниками: асортиментом продукції, кількістю інноваційних препаратів, які плануються до розробки, розміром інвестицій, які передбачається вкласти в інноваційні проекти, кількістю і кваліфікацією персоналу працюючих, джерел та рівня фінансування наукових досліджень та розробок, рівнем прибутковості.

Наприклад, фармацевтична корпорація «Артеріум» формує початковий портфель реальних інноваційно-інвестиційних проектів (ПРІП) та розглядає пакет інноваційно-інвестиційних пропозицій з десяти пропозицій, п'ять з яких проекти, пов'язані з розробкою та впровадженням у виробництво інноваційних продуктів. Проекти успішно пройшли етап першопочаткового розгляду та первинно відповідають критеріям, встановленим інвестором. Фінансування проектів проводиться за рахунок власного чистого грошового потоку.

Визначено принципові відмінності між портфелем фінансових інструментів та портфелем реальних інноваційно-інвестиційних проектів з точки зору ризику, дохідності, динамічності, бюджетних обмежень, дослідження ринку реалізованості проектів тощо.

Таким чином, виходячи з ключових ознак портфелів інноваційно-інвестиційних проектів необхідно відокремити та доопрацювати науково обґрунтовані методичні принципи й інструментарій формування та оцінювання ПРІП.

У другому розділі – **«Розробка методичних засад формування портфеля інноваційно-інвестиційних проектів»** – відповідно до задач дослідження послідовно викладаються:

- критерії вибору проектів, які претендують увійти до складу портфеля (оцінювання актуальності та здійсненості наукової ідеї, економічного та соціального ефектів проекту, форма і кількість інвестиційних ресурсів, чітка пропозиція щодо реалізації проекту та ін.);

- принципи, згідно з якими формується портфель (відповідності місії корпорації, сумісності, керованості потоками ресурсів та ін.);

- методичний підхід обчислення ймовірності настання дискретних ризиків, проектних пропозицій, що розглядаються, та можливих втрат від їх настання;

– розрахунок чутливих та цільових показників проектів з урахуванням неперервних ризиків;

– методичний підхід обчислення економічного ефекту проектів, які претендують на включення до портфеля та ін.

Для оцінювання інноваційно-інвестиційних проектів доцільно укрупнено поділити види ризиків на дві категорії:

1) неперервні ризики (неперервна невизначеність) – ризики, властиві бізнесу як такому, що існують протягом всього періоду роботи підприємства-інноватора або проекту: ринкові, ризики коливання макроекономічних параметрів тощо. Ці ризики, їх величину та імовірність настання було розраховано експертним методом;

2) дискретні ризики (дискретна невизначеність) – ризики, які можуть виникати одноразово або у певні моменти часу – періодично. До них, зокрема, треба віднести ризик можливого від’ємного результату науково-дослідної програми проекту, тобто такий, що припиняє роботу над проектом у процесі його розробки, який пропонується називати «ризик НДД». Він розглядається більш докладно через його домінування в інноваційних проектах та розраховується за допомогою розробленої анкети, результати опрацювання якої наведено в табл. 1.

Розподіл ризиків інноваційно-інвестиційних проектів має 5 ймовірних сценаріїв, (табл. 2), якщо розглянути проект №3, існує ймовірність настання сценарію, коли ризик не виникає становить 30%, при цьому дохід інвестора – 4883240 грн. Аналізуючи реалізацію ризику НДД проекту №3, було виявлено:

1. Наукову ідею буде реалізовано з точки зору розробки та запуску продукту. Проте проект може бути не реалізованим через невисоку цінність інновацій, які неспроможні забезпечити комерційну вигоду та конкурентоспроможність проекту (має місце невисока інноваційна цінність ідеї та майбутнього продукту). Ймовірність такого сценарію оцінюється у 40 %. Втрати інвестора для цього варіанта розвитку подій дорівнюють повній сумі інвестиційних вкладень у проект.

2. Інноваційна ідея принесе певну користь, проте може бути не реалізованою з точки зору доведення наукової роботи до фази розробки продукту через нездоланну складність вироблення інноваційного продукту або недоцільність його вироблення на нинішньому етапі розвитку виробничих сил. Ймовірність настання такого сценарію оцінюється у 10 %; сума втрат – 2 333 333 грн. Інвестиційні вкладення, можливо, будуть частково відшкодовані за рахунок продажу результатів наукових розробок.

3. Інноваційна ідея може бути не реалізована як така, наукова ідея не отримає підтвердження або НДД виявить нездоланні перешкоди на шляху наукової розробки. Ймовірність настання сценарію – 5 %; сума втрат – 1 166 667 грн.

Після аналізу дискретних ризиків, притаманних виробничому та ринковим етапам проекту №3, було виявлено:

1. Можливий вихід на ринок інноваційного продукту не буде реалізовано через перешкоди юридичного характеру. Ймовірність настання такого сценарію

Розподіл ймовірних сценаріїв реальних інноваційно-інвестиційних проектів за наявними дискретними ризиками

Проекти, що претендують увійти до складу ПРПП		1		2		3		4		5	
Сценарій - ризик не виникає		Оцінка сценарію без ризику: сума очікуваного <i>NPV</i> та ймовірність реалізації									
		<i>NPV</i> , грн	ймовірність, %	<i>NPV</i> , грн	ймовірність, %	<i>NPV</i> , грн	ймовірність, %	<i>NPV</i> , грн	ймовірність, %	<i>NPV</i> , грн	ймовірність, %
		18 538 528	10	3 083 480	20	4 883 240	30	51 379 909	20	91 161 492	10
Наявність ризиків НДД		Оцінка реалізації ризику: розмір можливих втрат інвестиційних коштів та ймовірність сценарію									
		сума втрат	ймовірність, %	сума втрат	ймовірність, %	сума втрат	ймовірність, %	сума втрат	ймовірність, %	сума втрат	ймовірність, %
1	Ризик того, що розробка не має наукової новизни	-	-	-600 000	5	-	-	-	-	-11 000 000	8
2	Ризик того, що розробка наукової ідеї є неунікальною (проблема, яку інновація вирішує, вже вирішена у більш раціональний спосіб)	-	-	-1 200 000	5	-	-	-8 750 000	10	-22 000 000	8
3	Ризик того, що розробка не є доцільною з точки зору витрат на НДД через недостатню науково-прикладну корисність	-	-	-1 800 000	5	-1 166 667	5	-17 500 000	10	-33 000 000	8
4	Ризик того, що НДДКР за проектом не приведе до розробки інноваційного продукту, придатного до промислової експлуатації	-5 500 000	20	-2 400 000	5	-2 333 333	10	-26 250 000	10	-44 000 000	8
5	Ризик того, що розроблений інноваційний продукт виявиться нездатним забезпечити конкурентоспроможність проекту та комерційну вигоду його учасникам	-11 000 000	20	-3 000 000	5	-3 500 000	40	-35 000 000	10	-55 000 000	10
Реалізація дискретних ризиків, притаманних виробничому та ринковому етапам		Оцінка реалізації ризику: сума очікуваного <i>NPV</i> та ймовірність сценарію									
		<i>NPV</i> , грн	ймовірність, %	<i>NPV</i> , грн	ймовірність, %	<i>NPV</i> , грн	ймовірність, %	<i>NPV</i> , грн	ймовірність, %	<i>NPV</i> , грн	ймовірність, %
1	Ризик невірної управлінської рішення, що негативно вплине на комерціалізацію інновації (обмежить поширення продукту тощо)	15 448 773	10	2 055 653	35	3 255 493	10	41 103 927	10	75 967 910	10
2	Ризик невірно спрогнозованого об'єму ринку інновації та його потреб і, як наслідок, заповнення цієї частки ринку конкурентами	12 359 019	10	1 027 827	20	1 627 747	5	30 827 946	10	60 774 328	10
3	Ризик лобіювання конкуруючими корпораціями, здатний обмежити вихід інновації на експорт	9 269 264	10	-	-	-	-	20 551 964	10	45 580 746	10
4	Ризик того, що ціна та витрати на інновації будуть вище розрахункового і, як наслідок, це призведе до втрачання частки ринку	6 179 509	10	-	-	-	-	10 275 982	10	30 387 164	9
5	Ризик невірної угоди з автором наукової ідеї і, як наслідок, обмеження виходу інновації на ринок	3 089 755	10	-	-	-	-	-	-	15 193 582	9

оцінюється у 5%. Можливий дохід інвестора при реалізації цього сценарію буде становити 1627747 грн.

2. На комерціалізацію інновації, або обмеження її поширення, можуть негативно вплинути неправильні управлінські рішення. Ймовірність такого сценарію оцінюється у 10 %, а дохід інвестора при реалізації цього сценарію буде становити 3255493 грн.

З економічної точки зору ризик НДД вимірюється сумою власних інвестиційних коштів, спрямованих на фінансування НДДКР, яка не принесла очікуваних результатів, сумою втрат інвестиційних коштів компанією-інноватором з одночасним обчисленням ймовірності настання сценарію відповідного ризику, у нашому випадку ймовірність такого ризику призводить до закриття проекту і ставить під загрозу існування всього його портфеля.

Оцінивши ризики, необхідно розрахувати прогнозні чутливі показники інноваційно-інвестиційних проектів за допомогою методу імітаційного моделювання Монте-Карло. Розподіл ймовірностей настання проекту № 1, найбільш чутливі його параметри та фрагмент інформаційного поля наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Чутливі параметри, розподіл сценаріїв та інформаційне поле для проекту №1

Сценарій досягнення мети	Ймовірність сценарію	Чутливі параметри			
		Змінні витрати	Обсяги виробництва	Ціна	Амортизація
min	0,55	4,1	1 500 000	9,3	900 000
average	0,35	4	2 000 000	9	1 100 000
max	0,10	3,8	2 500 000	8,8	1 230 000

№ сценарію з/п	Змінні витрати	Обсяги виробництва	Ціна	Амортизація	Чистий грошовий потік проекту, <i>NCF</i>	Чиста приведена вартість проекту, <i>NPV</i>
1	3,767928662	763870,4509	8,605857323	641740,231	2 954 674,3	1 147 869,68
2	4,054405884	1828538,221	9,178811769	1022128,32	7 411 622,0	19 472 196,84
3	3,962079405	1485414,863	8,99415881	899536,047	5 923 932,0	13 355 697,23
продовження таблиці 2						
998	4,165255019	2240499,423	9,400510038	1169315,2	9 262 223,6	27 080 773,95
999	3,995047952	1607939,608	9,060095903	943312,101	6 449 566,0	15 516 792,97
1000	4,01104253	1667382,072	9,09208506	964549,905	6 706 816,7	16 574 455,22

Наявність фінансового профілю портфеля потрібно розглядати як фактор його стійкості. Профіль портфеля виступає інтегруючим чинником, що об'єднує вивчення інноваційних процесів, технологій, процесів створення продукту, способів організації роботи та фінансування.

Оцінюючи значущість реалізації проекту для всіх його учасників, розрахуємо соціально-економічний ефект, наведений у табл. 3.

Використовування функціонально-вартісного аналізу та монетарного підходу дало можливість своєчасно скоротити надмірні витрати портфелю за рахунок можливої модифікації робіт з оптимізації процесів створення інноваційного продукту та оптимізації його собівартості. Забезпечення ефективності управління портфелем проектів потребує впровадження та подальшого дотримання принципів управління, які надають можливість утримувати портфель у зоні економічної ефективності.

Розвиток та використання концепції комерціалізації інноваційно-

інвестиційних проектів дозволяє збільшити ефективність портфеля за рахунок більш докладного розглядання типів комерціалізації інновацій та систематизації видів доходу.

Таблиця 3

Загальний соціально-економічний ефект проекту № 1

Назва учасника або отримувача вигод	Корисність, грошові форми					Грошова оцінка ефекту	Форми корисності, що приносять дохід опосередковано				Негрошова оцінка ефекту ПРІП
	NPV проекту	Премія автору наукової ідеї	Регулярний дохід: орендні платежі тощо	на етапі комерціалізації			Монополія, домінування на ринку	Розширення бізнесу	Підвищення авторитету	Інші види корисності	
				податки	економія від імпортозаміщення						
грн						балів, від 1 до 5					
Підприємство-інноватор	14830822					14 830 822	4	5	3	2	14
Автор наукової ідеї		3707706	216000			3 923 706		5	5	2	7
Бізнес-партнери			540 000			540 000		2	3		5
Держава				7 852 014	4 416 073	12 268 086			3	2	5
Споживачі					25 024 411	25 024 411				2	2

Доведено, що ПРІП є високодинамічним середовищем. У переважній більшості випадків вплинути на ринкові, соціальні та інші фактори, що змінюють перспективу проектів портфеля суб'єкта підприємництва, вдається недостатньо. У той же час залишається та частина, на яку подібний вплив можливий. Це дозволить своєчасно виконати відповідні зміни структури профілю проектів, що, у свою чергу, надасть можливість утримувати ПРІП у зоні ефективності.

У третьому розділі – «**Формування та оцінювання портфеля реальних інноваційно-інвестиційних проектів**» – реалізується відповідне завдання.

Характеризуючи інноваційно-інвестиційні проекти фармацевтичного виробництва, як такі, що мають високий ступінь ризику, задачу формування ефективного портфеля пропонується вирішувати за допомогою обчислювальної схеми, яка концептуально спирається на координатну систему "прибуток – ризик", запозичену з класичної портфельної теорії. Запропонований підхід, на відміну від існуючої портфельної теорії, більш докладно розглядає наслідки настання неперервних та дискретних ризиків для портфеля проектів.

Розроблено трикомпонентну модель, призначену для формування або оптимізації портфеля проектів. Призначення та опис її етапів і компонент наведено на рис. 1. Використання моделі, що аналізується дозволяє:

- 1) працювати в умовах наявності дискретних ризиків;
- 2) вирішувати задачі формування ПРІП та оптимізаційні задачі двох типів – для портфелів, склад яких передбачає наявні проекти з неперервними ризиками, та для портфелів, у складі яких наявні проекти з ризиком НДД.

Для формування та оптимізації портфеля інновацій розглянуто два підходи:

I. Перший підхід містить перший та другий етапи, означені на рис. 1, в результаті чого формується портфель інноваційно-інвестиційних проектів, склад якого передбачає проекти, що мають неперервні ризики, а ризик НДД (інші дискретні ризики) вкрай незначний, послідовно будуть застосовані такі компоненти:

– компонента № 1 передбачає створення інформаційного поля з чутливих показників шляхом моделювання сценаріїв кожного окремого проекту за допомогою методу імітаційного моделювання Монте-Карло (у пакеті прикладних програми Excel) та визначення найбільш вірогідної суми цільового показника, який максимізується; у досліджуваному портфелі таким показником виступає NPV , наведена у таблиці 2;

– компонента № 2 – з використанням лінійного програмування виконується подальша оптимізація портфеля із застосуванням результатів, отриманих за допомогою компоненти № 1. Така послідовність компонент є застосовною за умови, що інноваційна ідея принципово відбулася, тобто має місце перелік проектів, яким притаманні неперервні ризики.

Рис. 1. Етапи формування ПРИП

II. Другий підхід містить перший та третій етапи, в результаті чого: формується ПРИП повністю або частково з проектів з високим рівнем ризику НДД. У цьому випадку застосована така послідовність компонент:

– компонента № 1 – моделювання сценаріїв кожного проекту та визначення найбільш вірогідної суми цільового показника;

– компонента № 3 – на підґрунті визначених сум цільового показника та параметрів розподілу дискретних ймовірностей для кожного проекту, отриманих імітаційним методом, моделюються сценарії портфеля з обчисленням рівня їх дискретного ризику; надалі формуємо (оптимізуємо) портфель за критерієм мінімізації впливу настання його сумарного ризику на кінцеві результати сукупності проектів з урахуванням заданих обмежень.

Доведено, що запропонований інструментарій можливо застосовувати після попередньої підготовчої роботи з проектами, які претендують на включення до складу портфеля.

За допомогою компоненти № 1 виконується перевірка передбачуваної економічної ефективності проектів, що аналізуються, шляхом визначення поведінки чутливих та ключових показників, обчислення параметрів сценаріїв проекту та аналізу їх результатів.

Для кожного проекту попередньо визначено:

- ймовірні сценарії розвитку за умови принципової здійсненності проекту;
- чутливі показники: невизначеності щодо цін, обсягів продажу, змінних витрат та амортизації майбутніх інноваційних продуктів тощо.

Результатом опрацювання групи проектів за допомогою компоненти № 1 на прикладі проектів 1 та 2, наведених у табл. 4, є вибуття частини проектів з переліку претендентів на інвестиційні вкладення через унаочнення неявної інформації.

Таблиця 4

Узагальнення результатів, отриманих за допомогою компоненти № 1

Проекти та їх параметри	Значення показників отриманих з форм подання проектних пропозицій	Результати після розподілу ризиків та контрольно-аналітичного моделювання			
		Ймовірні сценарії розвитку			Сума уточнення величини <i>NPV</i> , грн
		max	average	min	
Проект 1		0,1	0,35	0,55	3 806 971,6
Обсяги виробництва, грн	2 500 000,0	2 500	2 000	1 500 000,0	
Ціна за одиницю продукту, грн	8,8	8,8	9,0	9,3	
Змінні витрати, грн	3,8	3,8	4,0	4,1	
Амортизація, грн	1 230 000,0	1 230	1 100	900 000,0	
<i>NPV</i> , грн	22 345 500,0	18 538 528,4			
Проект 2		0,15	0,35	0,5	1 065 720,4
Обсяги виробництва, грн	10 000	11 000	10 000	9 000	
Ціна за одиницю продукту, грн	2 500,0	2 600,0	2 500,0	2 500,0	
Змінні витрати, грн	2 200,0	2 500,0	2 200,0	2 000,0	
Амортизація, грн	350 000,0	400 000,0	350 000,0	300 000,0	
<i>NPV</i> , грн	4 146 200,0	3 080 479,6			

Уточнена величина *NPV* показує різницю між даними з форм представлення проектних пропозицій ініціатора та розрахунком за допомогою компоненти №1. У випадку, коли попереднє експертне обговорення не потребується або є неможливим, пропонується перейти до моделювання портфеля за допомогою модулів оптимізації відповідно до схеми, зображеної на рис. 2.

За допомогою компоненти № 2 провадиться оптимізація портфеля з проектів, яким притоманні неперервні ризики. Необхідно сформувані портфель з проектів, які мають найвищу очікувану приведену вартість (інший цільовий показник)

$$NPV_{\text{портф}} = \sum_{i=1}^n NPV_i \rightarrow \max, \quad (1)$$

де $NPV_{\text{портф}}$ – найвища очікувана вартість портфеля, сформованого з проектів, які будуть реалізовані, тис. грн; NPV_i – чиста приведена вартість i -го проекту з n проектів, які будуть реалізовані у складі портфеля, в результаті їх повного здійснення, тис. грн; n – кількість проектів у складі портфеля.

Для рішення задачі використовуємо обмеження

$$I = \sum_{i=1}^n I_i \leq I_{\text{портф}}, \quad (2)$$

де I – обсяг інвестицій, необхідних для реалізації інвестиційного портфеля, тис. грн, $I_{\text{портф}}$ – обсяг інвестицій, який має інвестор, для реалізації інвестиційного портфеля, тис. грн; I_i – обсяг інвестицій, необхідних для реалізації i -го проекту, тис. грн.

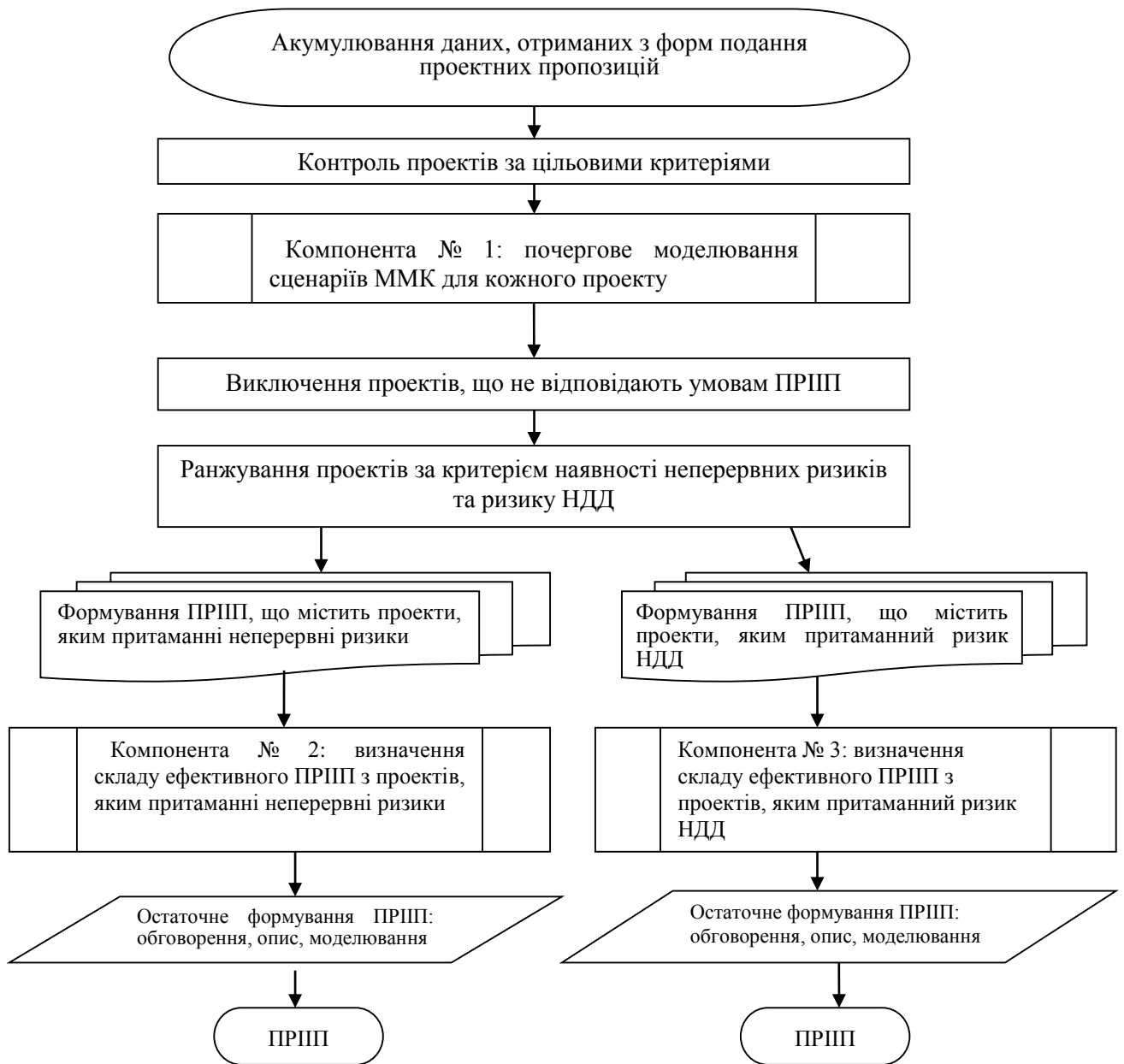

Рис. 2. Послідовність робіт з формування ПРІП

Склад портфеля, отриманого за допомогою компоненти №2 при бюджеті портфеля у 250000 тис. грн, наведено на рис. 3.

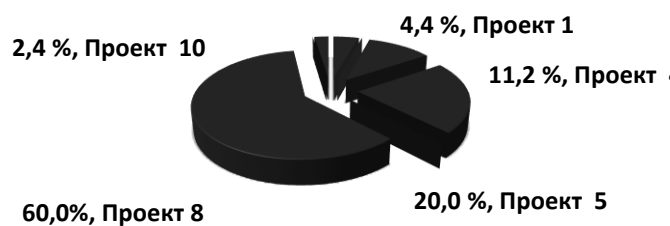

Рис. 3. Склад портфеля, отриманий за допомогою компоненти №2

Результатом роботи з компонентою №2 має стати відмова від менш вигідних проектів та формування ефективного портфеля, наведеного у табл. 5. Також у табл. 5 наведено порівняльний аналіз результатів розрахунків за допомогою компоненти №2 та методу спадного ранжування.

Таблиця 5

Порівняння результатів NPV при застосуванні методу спадного ранжування та компоненти №2

Портфель	Бюджет портфеля, тис. грн	NPV, метод спадного ранжування, грн	NPV, компоненти № 2, грн	Втрати NPV при застосуванні методу спадного ранжування, грн	Відхилення при застосуванні методу спадного ранжування, %
1	200 000,00	357 822 694,26	358 139 924,31	-317 230,05	0,09
2	210 000,00	373 440 089,60	374 704 740,99	-1 264 651,39	0,34
3	220 000,00	388 110 063,73	390 925 040,95	-2 814 977,23	0,72
4	230 000,00	402 780 037,81	405 801 725,18	-3 021 687,38	0,74
5	240 000,00	417 450 011,83	420 471 699,25	-3 021 687,41	0,72
6	250 000,00	434 303 219,46	435 141 673,31	-838 453,85	0,19

Таким чином, виходячи з результатів порівняльного аналізу, доведено, що компонента № 2 завдяки якостям формалізованого обчислення забезпечує формування більш ефективного портфеля.

Компонента № 3 призначена для формування ПРІП з переліку проектів, яким притоманий ризик НДД (дискретні ризики). Постає задача формування портфеля, що матиме найвищу очікувану приведену вартість за мінімального ризику. Для вирішення цієї задачі обчислюється ймовірність настання ризику НДД та суми відповідних втрат для кожного проекту.

Цільова функція задачі має такий вигляд

$$R_{\text{портф}} = \frac{1}{m} \sum_{j=1}^m NPV_{\text{портф},j} \rightarrow \min, \quad (3)$$

де $R_{\text{портф}}$ – середня економічна втрата портфеля за результатами можливої реалізації проектів після отримання результатів випробувань за методом Монте-Карло, тис. грн; m – кількість симуляцій Монте-Карло; $NPV_{\text{портф},j}$ – втрати j -го портфеля з m симуляцій Монте-Карло за результатами можливої реалізації проектів, тис. грн.

За допомогою математичного програмування, мінімізуючи суму ризику портфеля, обчислюється його склад з урахуванням питомої ваги кожного проекту, що реалізується при визначеній цільовій функції, яка набуває вигляду

$$NPV_{\text{портф}} = \sum_{i=1}^n NPV_i \rightarrow \max, \quad (4)$$

при обмеженнях

$$NPV_{\text{портф}} = \sum_{i=1}^n NPV_i \geq NPV_{\text{очік}}, \quad (5)$$

$$I = \sum_{i=1}^n I_i \leq I_{\text{портф}}, \quad (6)$$

де $NPV_{\text{очік}}$ – величина NPV портфеля, що реалізується має бути не меншою від очікуваного $NPV_{\text{портф}}$, тис. грн.

Таким чином, формула (4), що обчислює цільову функцію, є побічно залежною від змінних, які визначають NPV_i i -го проекту з n проектів, які будуть реалізовані у складі портфеля, в результаті їх повного здійснення та наявності, інвестиційного бюджету, необхідного для розробки та реалізації цього портфеля, яка, в свою чергу, формує величину втрат від настання ризику портфеля проектів. Порівняльний аналіз формування портфеля за допомогою компонент № 2 та № 3 наводиться у табл. 6, з якої випливає, що компонента № 3 формує декілька портфелів та показує можливі доходи та їх втрати від реалізації при певному бюджетному обмеженні, а компонента № 2 надає тільки одне рішення без розрахунку величини втрат при тому ж бюджетному обмеженні.

Таблиця 6

**Порівняльний аналіз формування портфеля за допомогою компонент № 2 та № 3,
отримані варіанти**

Бюджетне обмеження, грн	Результат розрахунків при застосуванні компоненти № 3			NPV /втрати	Результат розрахунків при застосуванні № 2	
	Варіанти ПРІП	NPV , грн	Втрати портфелю, грн		Варіант ПРІП	NPV , грн
90000000	1	120 000 000	13 492 495	8,894	1	144 852 957,88
	2	125 000 000	14 085 254	8,875		
	3	130 000 000	14 678 012	8,856		
	4	135 000 000	15 270 771	8,840		
	5	140 000 000	15 863 529	8,825		
	6	144 852 957	16 884 216	8,579		

Підтвердженням ефективності сформованого портфеля є не тільки дотримання ключових показників проектів та досягнення узагальнених показників ПРІП, але, в першу чергу, позитивні зміни у бізнесі підприємства-інноватора. Вимірювання та оцінювання прогнозованого впливу отриманого портфеля на стан бізнесу підприємства-інноватора надає можливість підтвердити економічну стійкість компанії, її потужний економічний потенціал та сприяти загальному вдосконаленню системи управління бізнесом.

За прогнозованими параметрами ПРІП, отриманими у ході роботи трикомпонентного інструментарію, обчислено економічний ефект як для держави, так і для споживачів від розробки та реалізації сформованого ПРІП. Це дозволяє стверджувати, що обраний портфель інноваційно-інвестиційних проектів визначатиме важливі переваги як для учасників портфеля інновацій, так і для економіки України в цілому.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі розроблено теоретичні та практичні положення щодо формування та оцінювання портфеля реальних інноваційно-інвестиційних проектів на фармацевтичному підприємстві, одному з різновидів переробної промисловості. Результати досліджень дозволили сформулювати такі висновки і рекомендації.

1. Узагальнення існуючого в економіці трактування понять «інновації», «інноваційна діяльність» та «портфель реальних інноваційно-інвестиційних проектів» дало можливість уточнити ці терміни. Визначити їх пропонується таким чином. Інновації – це позитивний результат науково-дослідної діяльності, реалізований у формі продукту, який має споживчу новизну – абсолютну або таку, що її можна виразити у еквівалентах корисності більших, ніж аналоги, що задовольняють існуючі потреби суспільства. Інноваційна діяльність, під якою розуміють втілення нововведень, – комплекс заходів, що проводяться з метою ініціювання, планування й реалізації інновацій. Портфель реальних інноваційно-інвестиційних проектів – це сукупність інноваційних проектів, відібраних (створених) та реалізованих особою (юридичною, фізичною), яка має централізоване управління та прагне довгострокового розвитку бізнесу або досягнення інших соціально-економічних ефектів через втілення новацій.

2. Виявлено основні відмінності між ПРІП та портфелем фінансових активів за такими показниками, як: оцінка особливості конкретного портфеля інноваційно-інвестиційних проектів, ризиків, ринку, наповнення портфеля, оцінка ефективності портфеля та ін. Це дозволило сформулювати методичні принципи, що базуються на ключових відмінностях ПРІП від фінансових портфельів, та придатний інструментарій для формування портфеля відповідних проектів, у т.ч. на фармацевтичних підприємствах.

3. Аналіз сутності та видів ризиків, притаманних аналізованим видам проектів, дозволили уточнити дефініцію «ризик НДД», який являє собою загрозу, що наукова робота не закінчиться передбачуваним ефектом, інноваційна ідея не набуде прикладного змісту, інноваційний продукт не буде розроблений. Розроблено методичні інструменти – анкети та табличну форму – за допомогою яких були виміряні та обчислені дискретні ризики проектів. На відміну від існуючих інструментів, це надало можливість більш досконало проводити ідентифікації дискретних ризиків, їх обчислення, управління ними, що буде сприяти збільшенню прибутковості ПРІП переробних підприємств.

4. Сформульовано принципи (відповідність місії підприємства, сумісності, керованості потоками ресурсів та ін.), на яких формується ПРІП, а також критерії (актуальність та здійсненність наукової ідеї і проекту у цілому, соціально-економічна значущість проекту, перспективи комерціалізації проекту тощо), яким мають відповідати проекти, що претендують на включення до його складу, що дозволило більш якісно провести роботу з формування портфеля найбільш економічним та раціональним шляхом.

5. Запропоновано інструментарій для формування ПРІП з використанням трикомпонентної моделі, поданої у вигляді електронних таблиць, який відтворює економічну конфігурацію портфеля у діапазоні "прибутки – втрати (від настання ризику)". Це дає можливість визначення сумарного ризику портфеля і зведення до мінімуму його величини в ході формування (оптимізації) ПРІП та на відміну від існуючих розробок більш докладно розглядає наслідки настання неперервних та дискретних ризиків для портфеля проектів. Це, в свою чергу, сприяє вибору найбільш ефективного портфеля проектів.

6. Розроблено схему формування оптимального складу портфеля проектів, в якій відображено етапи підготовки формалізованого інформаційного поля, моделювання портфеля та опису отриманого ПРПП, що надасть можливість систематизувати роботи з формування та оцінювання портфеля інноваційно-інвестиційних проектів на переробних підприємствах.

7. Розраховано прогноз величини економічного ефекту ПРПП для всіх його учасників (підприємства, ділових партнерів проекту, держави, споживачів) і загальний соціально-економічний ефект ПРПП, який підтверджує підвищення прибутковості виробничої діяльності фармацевтичної компанії і, як наслідок, економічну стабільність підприємства на ринку.

8. Результати дослідження впроваджено у практику діяльності ПП «Іфіка», ТОВ «Промгідропривід», ТОВ «Фортуна» та у навчальний процес кафедри економіки та маркетингу НТУ «ХПІ», що підтверджує практичну значимість, дієвість та об'єктивність розробки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Васильцова С.А. Инвестиционное обеспечение проведения маркетинговой деятельности / С.А. Васильцова // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2004. – № 25. – С. 35 - 40.

2. Васильцова С.А. Анализ методов выбора и оценки проектов / С.А. Васильцова // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2006. – № 13. – С. 121-126.

3. Васильцова С.О. Аналіз моделі та методів формування інноваційного портфеля / С.О. Васильцова // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2011. – № 25. – С. 22 -28.

4. Яковлев А.І. Логіка моделювання ефективного портфелю як засіб вирішення проблем інноваційно-інвестиційних проектів / А.І.Яковлев, С.О. Васильцова // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: Проблеми теорії, методології, організації: Збірник наук. праць. – К.:Бізнес Медіа Консалтинг, 2011.– Вип. 2(7). – С. 229-235.

Здобувачем запропоновано логіку моделювання принципів компонент обчислювальних моделей, які можуть бути застосовані для формування або оптимізації інноваційно-інвестиційних портфелів.

5. Васильцова С.О. Загальні засади утримання інноваційно-інвестиційного портфеля у зоні його ефективності / С.О. Васильцова // Інноваційна економіка. – Тернопіль: СМП «ТАЙП», 2012. – Вип. №7(33). – С. 315-318.

6. Васильцова С.А. Анализ существующих методов определения социально-экономического эффекта портфеля проектов / С.А. Васильцова // Східно-Європейський журнал передових технологій. – Харків: Технологічний центр. – 2008. – № 6/2 (36). – С. 20 - 22.

7. Васильцова С.О. Аналіз існуючих положень з прогнозування вибору напрямків інноваційних розробок / С.О. Васильцова // Східно-Європейський журнал передових технологій. – Харків: Технологічний центр. – 2010. – № 3/4 (45). – С. 68-71.

8. Васильцова С.О. Аналіз проблеми відсутності замовника наукового продукту – високотехнологічних промислових корпорацій / С.О.Васильцова // Перспективи управлінської діяльності суб'єктів господарювання: зб. тез доповідей учасників всеукр. наук.-практ. конф., (Черкаси, 17 лют. 2012 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького Інститут економіки і права. – Черкаси: Вид-во ТОВ «МАКЛАУТ», 2012. – 296 с.

9. Васильцова С.О. Формування портфеля іноваційно-інвестиційних проектів з урахуванням ризику / С.О. Васильцова // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту: Теорія, методологія та організація: тези доповідей учасників X міжнар. наук. конф., (Київ, 30 берез. 2012 р.) / Національна академія статистики, обліку та аудиту. – К.: Бізнес Медіа Консалтинг, 2012. – 340 с.

10. Васильцова С.О. Принципи формування портфелю іноваційно-інвестиційних проектів / С.О. Васильцова // Стратегічні вектори розвитку національної економіки в умовах протидії викликам глобалізації: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. викладачів та студентів, (Сімферополь, 22 – 23 берез. 2012 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, КЕІ ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», Сімферополь. – Саки: ПП «Підприємство Фенікс», 2012. – 354 с.

11. Васильцова С.О. Вивчення питання формування профілю та циклограм портфеля / С.О.Васильцова // Матеріали XX міжнародної науково-практичної конференції [«Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я»], (Харків, 15-17 трав. 2012 р.) / НТУ «ХПІ». – Харків, НТУ «ХПІ», 2012.- Ч.ІІІ – 121с.

АНОТАЦІЇ

Васильцова С.О. Формування та оцінювання портфеля реальних іноваційно-інвестиційних проектів на переробних підприємствах. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний технічний університет «ХПІ», Харків, 2012.

У дисертації обґрунтовано та розроблено засади формування портфеля іноваційно-інвестиційних проектів на підприємствах фармацевтичного профілю та поглиблено існуючі теоретико-методичні підходи до проведення іноваційної діяльності. Розроблено методичний інструментарій для розгляду проектних пропозицій, обчислення ефекту участі у проекті підприємства, організації та соціально-економічного ефекту проектів, що пропонуються. Укладено покрокові методичні рекомендації щодо підготовки формалізованої інформації, придатної для автоматизації процесів формування портфеля. Викладено вимоги до формування іноваційно-інвестиційного портфеля, надано рекомендації щодо створення його електронного профілю.

Розроблено інструментарій для вибору ефективного портфеля проектів з використанням трьох компонент, який дозволить вирішувати задачі формування та оптимізації двох типів – для портфельів, склад яких не передбачає дискретних ризиків, та для портфельів, у складі яких наявні проекти з дискретними ризиками, зокрема з ризиком поразкового результату науково-дослідної діяльності, який спричиняє припинення проекту.

Ключові слова: переробні підприємства, фармацевтичне виробництво, інновація, портфель інноваційно-інвестиційних проектів, принципи формування інноваційно-інвестиційного портфеля, модель, ризики проектів, ефективність портфеля, формування ефективного портфеля проектів.

Васильцова С.А. Формирование и оценивание портфеля реальных инновационно-инвестиционных проектов на перерабатывающих предприятиях.– На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный технический университет «ХПИ», Харьков, 2012.

Диссертация посвящена актуальным вопросам социально-экономической оценки портфеля инноваций с целью создания эффективного портфеля с точки зрения выгод как для предприятия, так и социального эффекта для населения, государства. На основе анализа существующих исследований было уточнено содержание понятий «инновация», «инновационная деятельность», «портфель реальных инновационно-инвестиционных проектов».

В диссертации обоснованы и разработаны принципы формирования портфеля инновационных проектов на предприятиях фармацевтического профиля, углублены существующие теоретико-методические подходы в данном направлении. Представлен методический инструмент для рассмотрения проектных предложений, расчёта социально-экономического эффекта от реализации проектов, которые претендуют на включение их в состав портфеля. Предложены пошаговые методические рекомендации подготовки формализованной информации, необходимой для автоматизации процессов формирования портфеля.

Разработан методический инструмент – анкета и табличные формы, которые были использованы для измерения и расчёта дискретных рисков.

Изложены требования к формированию инновационного портфеля, приведены рекомендации по созданию его электронного профиля, что дает возможность объединить разработку инноваций, технологий, процессов создания продукта, способов организации их выполнения и финансирования.

Разработан инструмент для выбора эффективного портфеля проектов с использованием предложенных трёх компонент, что позволит решать задачи формирования и оптимизационные задачи двух типов – для портфельей, состав которых предусматривает присутствие непрерывных рисков, и для портфельей, в

составе которых имеются проекты с дискретными рисками, в частности, с риском возможного негативного результата от проведения научно-исследовательской деятельности, который влечет прекращение проекта.

Сформирован методический инструмент, который дает возможность вычисления прогнозной экономической эффективности портфеля инновационных проектов для его участников, а также общей социально-экономической эффективности от их разработки до реализации, сформулированы принципы удержания портфеля в зоне экономической эффективности.

Теоретические и практические разработки нашли свое практическое применение в деятельности предприятий, реализующих инновационно-инвестиционные проекты и формирующих портфели инновационных проектов.

Ключевые слова: перерабатывающие предприятия, фармацевтическое производство, инновация, портфель инновационно-инвестиционных проектов, принципы формирования, инновационно-инвестиционного портфеля, модель, риски проектов, эффективность портфеля, формирование эффективного портфеля проектов.

Vasylytsova S.O. Formation and evaluation of the portfolio of real innovative and investment projects on processing enterprises. – The manuscript rights.

Dissertation for the awarding of scientific degree of candidate of economic sciences of the specialty 08.00.04 – economy and management of enterprises (by the types of economic activity). – National Technical University «KPI», Kharkiv, 2012.

The principles of forming the portfolio of innovative and investment projects on any pharmaceutical enterprises were grounded and developed, and an existent theoretical and methodical approaches for realization of innovative activities were developed in the dissertation. Some methodical tools for consideration of designed offers, for the estimation of an effect of enterprise participation in a project and general social and economic effect of offered projects were developed. The “step by step” methodological recommendations of preparation of the formalized information, suitable for automation of processes of forming a portfolio were determined.

The standards to formation of an innovative and investment portfolio were described and the recommendations for the creation of its electronic profile were offered.

The tool with use of three components to choose an efficient investment portfolio was developed. It will let to solve the two types problems of formation and optimization – for any portfolio which don't include any discrete risks and for any portfolio which have projects with some discrete risks, related for instance with negative results of scientific and research activity which may lead to the project closure.

Keywords: processing industry, pharmaceutical production, innovation, portfolio of innovative and investment projects, principles of forming of innovative and investment portfolio, model, projects risks, portfolio efficiency, forming an efficient project portfolio.

ВАСИЛЬЦОВА СВІТЛАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПОРТФЕЛЯ РЕАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ НА ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Спеціальність 08.00.04 - економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск канд. екон. наук, доц. Сударкіна С.П.

Підписано до друку 10.2012 р. Формат 60x84/16.
Обсяг 0,9 ум.-друк.арк. Папір офсетн. Друк – різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. №

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг».
Свідоцтво про держ. Реєстрацію ю.о. 24668889.
61022, м. Харків, пров. Соляниківський, 4 Тел. (057)771-00-92, 771-00-96
